

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 22 czerwca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Zofia Lehmann

Protokolant: Starszy sekretarz sądowy Elżbieta Witaszczyk

po rozpoznaniu w dniu 24 kwietnia w 2018 r. w Poznaniu na rozprawie sprawy z powództwa

A. Ł. (1), zam. ul. (...), (...)-(...) T.

przeciwko E. K., zam. ul. (...), (...)-(...) L.

- o zapłatę

I. Zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 32.004,-zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty.

II. W pozostałym zakresie powództwo oddala.

III. Koszty niniejszego postępowania rozdziela stosunkowo między stronami obciążając nimi w 1/5 części pozwaną i w 4/5 częściach powódkę i w związku z tym:

a. nakazuje ściągnąć od powódki -z zasądzonego roszczenia – kwotę 4.792,-zł, a od pozwanej kwotę 1.198,-zł z tytułu nieuiszczonej opłaty sądowej;

b. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 732,-zł z tytułu zwrotu części poniesionych przez nią wydatków na przeprowadzony w niniejszej sprawie dowód z opinii biegłego.

c. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 700,-zł z tytułu zwrotu części poniesionego przez nią kosztu jej procesowego zastępstwa;

d. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 2.900,-zł z tytułu zwrotu części poniesionego przez nią kosztu jej procesowego zastępstwa.

IV. Wyrokowi w punkcie I co do kwoty 28.878,53,-zł nadaje rygor natychmiastowej wykonalności.

SSO Zofia Lehmann

UZASADNIENIE

Powódka A. Ł. (1), reprezentowana przez fachowego pełnomocnika, w pozwie o zachówek wniesionym w dniu 29 grudnia 2015 roku skierowanym przeciwko pozwanej **E. K.** wniosła o zasądzenie od niej na jej rzecz kwoty **119.790,83,- zł** z odsetkami ustawowymi od dnia jej doręczenia pozwu do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od niej na jej rzecz zwrotu kosztów niniejszego procesu, w tym kosztu jej zastępstwa procesowego - według norm przepisanych.

W jego uzasadnieniu pozwu podała, że jest córką spadkodawcy **H. S.**; i że domaga się od niej zapłaty zachowku z uwagi na to, że darowizny uczynione przez niego na jej rzecz wyczerpały cały spadek. (k. 1 - 5 akt).

W odpowiedzi na pozew pozwana, także działająca przez fachowego pełnomocnika, wniosła o oddalenie powództwa powódki ponad kwotę **28.387,53,- zł** oraz o zasądzenie od niej na jej rzecz zwrotu tego kosztów postępowania, w tym kosztu jej zastępstwa procesowego - według norm przepisanych. Nadto wniosła o orzeczenie o kosztach postępowania zgodnie z **art. 101 k.p.c.**, bowiem nie dała powódce powodu do wytoczenia powództwa. Podawała także, że na należyne jej zachowanie winny być zaliczone darowizny uczynione na jej rzecz przez spadkodawcę przez 10 ostatnich lat w wysokości **30.000,- zł**. Pozwana zakwestionowała podana przez nią wartość darowanych jej nieruchomości oraz uznała powództwo do kwoty **28.387,53,- zł**. (k. 92 - 95 akt).

W piśmie procesowym z dnia 16 września 2016 r. powódka zaprzeczyła twierdzeniom pozwanej co do cyt. wartości oraz kwestii rzekomych darowizn na jej rzecz. Jednocześnie wskazała, że z uwagi na wycofanie się przez pozwaną z ich ustaleń co do rozliczenia zachowku dała jej powód do wytoczenia powództwa. (k. 124 akt).

Tak ukształtowane stanowiska stron nie uległy zmianie do zakończenia tego procesu.

Ustalenia stanu faktycznego:

Powódka **A. Ł. (1)** oraz pozwana **E. K.** są córkami **H. S.**

dowód: odpisy skrócone aktu małżeństwa (k. 15-16 akt).

W 1977 roku powódka wyprowadziła się z nieruchomości położonej w L., zamieszkiwanej przez ich rodziców oraz pozwaną i jej męża. Ich ojciec – spadkodawca **H. S.** wspierał finansowo powódkę; otrzymywała ona od niego finansową w zależności od jej aktualnych potrzeb, a nadto pomoc w postaci zakupu odzieży dla jej dzieci i przekazywania płodów rolnych czy węgla. Nadto pomagał jej w budowie domu poprzez kupowanie do niego materiałów budowlanych. Założył też dla niej książeczkę mieszkaniową. Z uwagi na prośby jego oraz pozwanej środki z niej zostały przeznaczone na wymianę okien w w/w domu mieszkalnym położonym w L..

dowód: zeznania świadka J. S. (k. 141), zeznania powódki (k. 153 akt), zeznania pozwanej (k. 153 akt), oświadczenie (k. 97 akt).

W dniu 6 grudnia 2009 roku pozwana i jej mąż w celu dokonania rozliczeń między stronami zrzekli się, w zwykłej formie pisemnej, na rzecz **A. Ł. (2)** - córki powódki, tytułu prawnego do lokalu mieszkalnego położonego w B. w nieruchomości przy ul. (...) wraz z budynkiem gospodarczym (garaż). Pozwana wycofała się z tej deklaracji.

dowód: oświadczenie (k. 20 akt).

Umową darowizny z dnia 10 grudnia 2010 roku **H. S.** oraz **J. S.** (rodzice stron) darowali pozwanej nieruchomość położoną w L.,

o obszarze 0.64.94 ha, stanowiącą rolę, łąkę i rowy, dla której Sąd Rejonowy P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) oraz nieruchomość, położoną w L., o obszarze 0.63 ha, stanowiącą rolę i łąkę, dla której Sąd Rejonowy P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o nr (...).

Umową darowizny z dnia 17 grudnia 2010 roku **H. S.** oraz **J. S.** (rodzice stron) darowali pozwanej nieruchomość zabudowaną budynkiem mieszkalnym, położoną w L., o obszarze 0.07.40 ha, dla której Sąd Rejonowy P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...).

W dniu 30 grudnia 2010 roku zmarł **H. S.**

dowód: umowa darowizny z dnia 10 grudnia 2017 r. (k. 27 - 34 akt), umowa darowizny z dnia 17 grudnia 2010 r. (k. 21 - 26 akt), odpisy ksiąg wieczystych (k. 40 - 46 akt), odpis skrócony aktu zgonu (k. 14 akt).

Pozwana po ich otrzymaniu darowizn poczyniła w nich następujące nakłady: remont kapitalny łazienki, wymianę wewnętrznej stolarki drzwiowej, ocieplenie budynku z zewnątrz – styropian + tynk akrylowy, wymianę drzwi

wejściowych na stalowe, wykonanie przedsionka z profili PCV, wykonanie utwardzenia z kostki betonowej na zewnątrz budynku, remont 1 pokoju (tynkowanie, malowanie, założenie nowych okładzin z paneli podłogowych) i wykonanie nowej podłogi na korytarzu (panele).

dowód: zeznania ś wiadka J. S. (k. 141), zeznania powódki (k. 153 akt), zeznania pozwanej (k. 153 akt), opinia bieg ł ego z dziedziny wyceny nieruchomości A. A. (k. 191 akt).

Postanowieniem z dnia 10 lipca 2015 roku Sąd Rejonowy P. (...) i J.

w P. stwierdził, że spadek po nim, ostatnio stale zamieszkałym w L. nabyły na podstawie ustawy:

- żona **J. S.** w 1/3 części,

- córka **A. Ł. (1)** w 1/3 części,

- córka **E. K.** w 1/3 części.

dowód: postanowienie S ą du Rejonowego - G. i J. (k. 18 - 19 akt i k. 18 akt Sadu Rejonowego P. G. i J. w P. sygn. akt IX Ns 700/15).

W skład spadku po nim weszły darowane pozwanej E. K. nieruchomości.

Wartość rynkowa **prawa własności nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym** położonej w L. , dla której Sąd RejonowyP. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) według stanu na dzień 17 grudnia 2010 roku oraz cen aktualnych wynosi **290.000,- zł.** (wartość nie zawiera nakładów poczynionych przez pozwaną po dniu 17 grudnia 2010 roku).

Wartość rynkowa **prawa własności nieruchomości niezabudowanej** położonej w L., dla której Sąd Rejonowy P. (...)w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) według stanu na dzień 17 grudnia 2010 roku oraz cen aktualnych na datę sporządzenia opinii wynosi **46.312,- zł.**

Wartość rynkowa **prawa własności nieruchomości niezabudowanej** położonej w L., dla której Sąd Rejonowy P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) według stanu na dzień 17 grudnia 2010 roku oraz cen aktualnych na datę sporządzenia opinii wynosi **47.738,- zł.**

dowód: opinia bieg ł ego z dziedziny wyceny nieruchomości A. A. (k. 184 - 219 akt), opinia uzupełniająca bieg ł ego z dziedziny wyceny nieruchomości A. A. (k. 261 - 263 akt).

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie zgromadzonych w przebiegu niniejszej sprawy dokumentów urzędowych i prywatnych, opinii biegłego sądowego z dziedziny szacowania nieruchomości **A. A.** oraz zeznań świadków i stron.

Zgodnie z treścią **art. 244 k.p.c.** ..dokumenty urzędowe stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone... Zgodnie natomiast z treścią **art. 245 k.p.c.** ...dokumenty prywatne stanowią dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie.....

W tym miejscu należy nadmienić, że jedynie częściowo dano wiarę oświadczeniu sporządzonemu przez **J. S.** (k. 97 akt) odnośnie zakresu pomocy finansowej jaką powódka otrzymała od niej i zmarłego **H. S.**.

W szczególności, nie budziło wątpliwości, że korzystała ona z ich pomocy, na co wskazują także zeznania stron. Nie obdarzono zaufaniem zawartych w twierdzeń co od częstotliwości oraz wysokości darowizn dokonanych przez nich na jej rzecz darowizn. Zauważyć należy, że zeznała ona, że oświadczenie to powstało w celu wykazania, że otrzymywała ona od nich wsparcie finansowe. Jednocześnie zeznania świadka oraz stron nie pozwalają na poczynienie choćby przybliżonych ustaleń, jaka była ich wysokość oraz ich częstotliwość, a co za tym idzie ich globalna kwota oraz w jakim przedziale czasu były czynione. Powódka z kolei przeczyła, aby pomoc od rodziców przybrała wskazany w oświadczeniu kształt. Wobec powyższego oraz mając na uwadze, że świadek mieszka wraz z pozwaną, co pomocniczo także należy

wziąć pod uwagę w kontekście oceny wiarygodności powyższego oświadczenia, uznano, że niniejsze oświadczenie zostało sporządzone na potrzeby przedmiotowego postępowania.

Wiarygodność pozostałych dokumentów i ich kserokopii również nie budziła wątpliwości - mimo, że kserokopia nie jest dokumentem, a stanowi jedynie element twierdzenia strony o istnieniu dokumentu o treści jej odpowiadającej, to w toku tego postępowania nie podniesiono na tym tle zarzutów. Warunki zaprzeczenia ich prawdziwości zredagowane zostały odpowiednio w normach **art. 252 k.p.c.** i **art. 253 k.p.c.** – żadna ze stron z udziałem możliwości z **art. 232 k.p.c.** inicjatywy takiej nie podjęła; brak było też przesłanek ku temu, by zrobić to z urzędu.

W szeregu spraw powstaje konieczność skorzystania z – nie posiadanych przez sąd – wiadomości specjalnych; sytuację taką w treści normy **art. 278 par. 1 k.p.c.** w związku z **art. 232 k.p.c.** przewidział ustawodawca. Powstała ona i w przebiegu niniejszego postępowania koncentrując się na dziedzinie szacowania nieruchomości oraz wyposażenia gospodarstwa rolnego - dlatego też wniosek zgłoszony przez powódkę o przeprowadzenie dowodu z opinii z tego zakresu został uwzględniony.

-Do celu tego zaangażowano stałego biegłego sądowego **A. A.** o specjalności z powyższych dziedzin.

-Opracowana przez niego w tej sprawie opinia w sensie źródłowym znalazła wsparcie w lekturze przedstawionych mu akt; ale i w badaniach własnych biegłego. Okazała się ona przydatna dla potrzeb rozstrzygnięcia tego sporu – i to z następującą argumentacją:

-Sporządzona została ona przede wszystkim czytelnie; wyprowadzone i przedstawione w niej wnioski poprzedzone zostały zrozumiałą prezentacją przesłanek do nich prowadzących; przy czym tak samo odnieść należało się do pojęć, procesów mieszczących się w granicach cyt. wiadomości specjalnych przez niego posiadanych; a nie posiadanych przez sąd. Odpowiadała ona narzuconej jej tezie; udzieliła odpowiedzi na postawione przed nią pytania – przy czym jej logika i uzasadnienie nie budziły zastrzeżeń; podane zostały w sposób przekonujący. Akcentacji wymagało też to, że w ani jednym momencie nie wkroczyła ona na grunt kompetencji organu uprawnionego do jego rozstrzygnięcia.

- Uzupełnienie opinii biegłego sądowego **A. A.** w trybie **art. 286 k.p.c.** wiązało się z pewnymi niejasnościami i wątpliwościami nakierowanymi na ich treść przez powódkę – w reakcji na to sprecyzował on i wyjaśnił zaprezentowane przez niego konkluzje; nastąpiło to w jasny sposób.

-Poza granicami zastrzeżeń pozostawały także jego kompetencje – jest on biegłym o bogatym doświadczeniu w swoich dziedzinach. Trzeba też było zauważyć, że specyfika takiego dowodu wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii podlega kontroli sądu, nie posiadającego wiadomości specjalnych, i to w istocie z punktu widzenia jej zgodności z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej - takie kryteria są wystarczające dla uznania pozytywnego stosunku do niej (por. wyrok SN z 7 kwietnia 2005 roku, II CK 572/04; LEX nr 151650).

Biegły sądowy **A. A.** nie został przesłuchany w związku z nimi na rozprawie; za czym przemówiło szereg okoliczności:

-Został on zobowiązany do ustosunkowania się do argumentów zgłoszonych do opracowanej przez niego opinii przez powódkę, a więc miała ona możliwość wyrażenia swoich poglądów w płaszczyźnie jej ustaleń. To do sądu należy decyzja, jaka powinna być forma reakcji biegłego na wątpliwości stron – a więc czy zasadne jest jego przesłuchiwanie na rozprawie czy wystarczającym będzie udzielenie przez niego pisemnej odpowiedzi w tej płaszczyźnie.

-Nie jest już obowiązujący kiedyś w takich realiach pogląd, jakoby nie wzywaniem biegłego na rozprawę stanowiło o naruszeniu zasady bezpośredniości. Dotyczyło to bowiem wcześniejszego orzecznictwa lat 60 – ych i 70 – ych XX wieku – wszak już w wyroku z 17 grudnia 1999 roku (II UKN 273/99, OSNAPiUS 2001, nr 8, p. 284) Sąd Najwyższy stwierdził, że dokonanie czynności sformułowanych w normie **art. 286 k.p.c.** pozostawione jest uznaniu sądu. Także w literaturze (por. Komentarz. Kodeks Postępowania Cywilnego, Postępowanie rozpoznawcze. Pod red. T. Erecińskiego, Lesis Nexis. Warszawa 2012, s. 1196) uznano, że norma **art. 286 k.p.c.** mieści się w

obszarze przede wszystkim jego uprawnień. Poparciem tego jest zapatrywanie, że wielokrotnie wystarczające jest sporządzenie i złożenie opinii uzupełniającej wyłącznie w formie pisemnej (por. Kodeks Postępowania Cywilnego pod red. M. Manowskiej, LexisNexis, Warszawa 2011, s. 561). W tym świetle przyjąć należało, że - mając na względzie wykładnię przepisów **art. 286 k.p.c.**, **art. 6 k.p.c.** i **art. 278 par. 1 k.p.c.** - wolą ustawodawcy było pozostawienie sądowi możliwości zażądania wyjaśnień w formie ustnej, co determinuje użycie w przywołanym przepisie słowa może wytrącającego po jego stronie taki imperatyw działania. Wpływ na to miał również fakt, że – o czym wyżej – analizowaną opinię oceniono jako pozbawioną niejasności, wewnętrznych sprzeczności; nie była też ona niepełna; jej wnioski nie były nielogiczne bądź nasuwające wątpliwości. Jej pisemne uzupełnienie nie stanowiło o eliminacji mankamentów opinii zasadniczej, ile rozwiewało zastrzeżenia zredagowane do niej przez powódkę czyniąc je niezasadnymi. Dodatkowo należy wskazać, że na gruncie regulacji postępowania cywilnego, do sądu należy podejmowanie ostatecznych decyzji o przeprowadzeniu dowodu i jego zakresie – i to w konkretnych okolicznościach danej sprawy przy dbałości o sprawność postępowania. Wskazać także należy, że powielanie zarzutów co do opinii, odnośnie których biegły wypowiedział się już w opinii uzupełniającej, uznano za bezzasadne. To także legło u podstaw oddalenia wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny szacowania nieruchomości.

Zeznania świadka **J. S.** (matki stron) co do składu masy spadkowej po w/w zmarłym oraz nakładów poczynionych przez pozwaną na przedmiotowych nieruchomościach, uznano za wiarygodne, bowiem znalazły pokrycie w zeznaniach stron oraz załączonych do akt sprawy dokumentach. Sąd dał także wiarę jej zeznaniom, że zmarły pomagał finansowo oraz materialnie córce powódce; nie dano natomiast wiary jej zeznaniom z których wynika, że kwoty te przekazywane były powódce regularnie co miesiąc przez lat, czemu zresztą przeczyła ona. Zeznania świadka nie pozwalają na poczynienie choćby przybliżonych ustaleń, jaka była ich wysokość oraz ich częstotliwość, a co za tym idzie globalna kwota darowizn oraz w jakim przedziale czasu były czynione. Z uwagi na powyższe uwarunkowania Sąd odmówił wiarygodności zeznaniom świadka w tym zakresie. Nie bez znaczenia dla oceny jej zeznań pozostaje okoliczność, że świadek mieszka wraz z pozwaną, co w ocenie Sądu rzutuje wiarygodność jej zeznań w tym zakresie.

Zeznania pozwanej co do składu masy spadkowej i poczynionych przez nią na nieruchomości nakładów uznano za wiarygodne z tego względu, że znalazły oparcie w zeznaniach w/w świadka i powódki. Nie dano z kolei wiary tym jej zeznaniom, w których podawała, że spadkodawca sporządził testament, skoro bezspornie nabyła cyt. nieruchomości na podstawie umów darowizny. Nadto Sąd odmówił wiarygodności zeznaniom pozwanej z których wynika, że powódka otrzymywała od rodziców co miesiąc kwotę **500,- zł** przez okres 30 lat, z analogicznych jak wyżej wskazanych przyczyn.

Odnosząc się z kolei do wiarygodności **zeznań powódki** Sąd dał wiarę jej zeznaniom na okoliczność nakładów poczynionych przez pozwaną na darowane nieruchomości, co znalazło oparcie w zeznaniach świadka i pozwanej. Wiarygodne okazały się także jej zeznania co do pomocy otrzymywanej przez nią od rodziców w zakupie odzieży dla jej dzieci czy materiałów budowlanych na budowę domu, co postaci potwierdziła także pozwana.

Zważeniu podległo, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Prawo spadkowe zapewnia członkom najbliższej rodziny spadkodawcy, zaliczonym do kręgu uprawnionych do zachowku, uzyskanie określonej korzyści ze spadku niezależnie od jego woli tj. choćby pozbawił ich tej korzyści przez rozrządzenia testamentowe lub dokonane darowizny.

Zgodnie z **art. 991 par. 1 k.c.** uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy..., należą się im, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by im przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa jego wartości (zachowek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (roszczenie o zachowek). Stąd wypływa jednoznaczny

wniosek, że o powstaniu po stronie uprawnionego do zachowku roszczenia przeciwko spadkobiercy o pokrycie lub uzupełnienie w pieniądzu zachowku rozstrzyga tylko to, czy otrzymał on w całości należny mu zachówek w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny. Jeżeli otrzymał, roszczenie o zachówek nie przysługuje mu; jeżeli natomiast nie otrzymał, ma on przeciwko spadkobiercom roszczenia o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Zgodnie z kolei z **art. 1000 § 1 k.c.**, jeżeli uprawniony nie może otrzymać należnego mu zachowku od spadkobiercy lub osoby, na której rzecz został uczyniony zapis windykacyjny, może on żądać od osoby, która otrzymała od spadkodawcy darowiznę doliczoną do spadku, sumy pieniężnej potrzebnej do jego uzupełnienia. Jednakże obdarowany jest obowiązany do zapłaty powyższej sumy tylko w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny.

Spadkodawca **H. S.** zmarł w dniu 30 grudnia 2010 roku; spadek po nim na podstawie ustawy nabyły: żona **J. S.** w 1/3 części, córka **A. Ł. (1)** w 1/3 części i córka **E. K.** w 1/3 części, co stwierdzone zostało postanowieniem Sądu Rejonowego P. (...)w P. w dniu 10 lipca 2015 roku w sprawie o sygn. akt IX Ns (...).

Udział spadkowy powódki wynosi 1/3 części. Tym samym, powódka, jako jego córka domagała się zachowku w wysokości połowy jej udziału spadkowego; odpowiedzialność pozwanej do zaspokojenia roszczenia powódki wywodziła zaś z faktu, że poczynione przez niego na jej rzecz darowizny w istocie wyczerpały składniki majątkowe masy spadkowej pozostającej po nim.

Zachówek stanowi wierzytelność osoby uprawnionej; jej treścią jest roszczenie o zapłatę określonej sumy pieniężnej. W sytuacji gdy uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku w żadnej z postaci wymienionych w **art. 991 § 2 k.c.**, przysługuje mu roszczenie o jej zapłatę potrzebną do jego pokrycia w całości. Nie ma przy tym znaczenia okoliczność, że spadkobierca został faktycznie powołany do spadku z ustawy; innymi słowy, warunkiem istnienia tej wierzytelności jest nieotrzymanie przez osobę uprawnioną należnej jej kwoty (nie tylko w postaci pieniężnej), a nie wyłącznie niepowołanie jej do spadku na podstawie ustawy, na co wskazywałoby literalne brzmienie tego przepisu.

W celu obliczenia wysokości przysługującego powódce zachowku w pierwszej kolejności należało zatem określić udział spadkowy stanowiący podstawę do jego obliczenia. Stosownie do **art. 991 par. 1 k.c.** przysługuje jej z tego tytułu połowa udziału spadkowego, który by jej przypadął przy dziedziczeniu ustawowym. (**art. 931 par. 1 k.c.**) W związku z powyższym udział stanowiący podstawę do obliczenia zachowku wynosi 1/6 części; nadmienić należy, że żaden ze spadkobierców ustawowych nie został uznany za niegodnego dziedziczenia oraz żaden z nich nie odrzucił spadku.

W kolejnym etapie należało ustalić tzw. substrat zachowku (**art. 993 k.c.- art. 995 k.c.**). Ustalenie substratu zachowku wymaga przede wszystkim określenia czystej wartości spadku, która stanowi różnicę pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili otwarcia spadku, i cen z chwili orzekania o zachowku (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasadę prawną - z dnia 26 marca 1985 roku., III CZP 75/84, OSP 1988, numer 2, poz. 27), a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń.

Po określeniu czystej wartości spadku dolicza się do niej, dla ustalenia substratu zachowku, wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to, czy były one uczynione na rzecz spadkobierców, uprawnionych do zachowku, czy też innych osób. Przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń, natomiast dolicza się do spadku, stosownie do przepisów poniższych, darowizny oraz zapisy windykacyjne dokonane przez spadkodawcę. (**art. 993 k.c.**) Przy obliczaniu zachowku nie dolicza się do spadku drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych, ani dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku. (**art. 994 par. 1 k.c.**) Wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku (**art. 995 k.c.**).

Mając na uwadze powyższe wskazać należy, że pozwana podnosiła, że doliczeniu do spadku winny podlegać darowizny uczynione na rzecz powódki przez spadkodawcę, polegające na pomocy finansowej na przestrzeni ostatnich 10 lat przed jego śmiercią. Wskazać w tym miejscu należy, że bezspornie pozwana korzystała z pomocy rodziców np. kupowali na jej rzecz materiały budowlane na budowę domu, przekazywali jej kwoty pieniężne czy odzież dla dzieci. Zważywszy także na zeznania pozwanej i świadków, uznać też należy, że pozwana znajdowała się w trudnej sytuacji finansowej, czemu zresztą nie przeczyła. W tym stanie rzeczy jest wysoce prawdopodobne, że powódka korzystała ze wsparcia finansowego spadkodawcy. O ile zatem uznano za wykazane, że tego rodzaju pomoc miała miejsce, to jednocześnie uznano za niewykazaną wysokość darowizn otrzymanych w ten sposób od spadkodawcy, której to wysokości powódka przeczyła. W ocenie Sądu wysokość uczynionych darowizn nie została, z wyżej szczegółowo opisanych względów, wykazana oświadczeniem J. S.. Nie udowodniono jej także zeznaniami świadka **J. S.** oraz pozwanej. Zatem z uwagi na to, że pozwana nie wykazała w jakich kwotach powódka otrzymywała darowizny odw/w, z jaką częstotliwością, a nade wszystko w jakim okresie, przyjęto tę okoliczność za niewykazaną co do wysokości. Tym samym zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy nie daje żadnych podstaw do przyjęcia, że powódka otrzymała w ciągu 10 lat przed śmiercią spadkodawcy łączną kwotę **30.000,-** zł tytułem darowizn.

Doliczeniu do spadku podlegają – natomiast - nieruchomości darowane pozwanej umową darowizny z dnia 10 i 17 grudnia 2010 r. obejmujące:

- **prawo własności nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym** położonej w L., dla której Sąd Rejonowy P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...),

- **prawo własności nieruchomości niezabudowanej** położonej w L., dla której Sąd Rejonowy P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...),

- **prawo własności nieruchomości niezabudowanej** położonej w L., dla której Sąd Rejonowy P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...).

Łącznie wartość powyższych nieruchomości na dzień otwarcia spadku wynosi

384.004,- zł, co ustalono, jak wyżej wskazano, w oparciu o opinię stałego biegłego sądowego z dziedziny (...). Doliczeniu do spadku podlega połowa z tej wartości (darowizny zostały dokonane przez oboje małżonków S.) czyli kwota **192.025,- zł**.

Obliczanie zachowku zamyka operacja mnożenia jego substratu przez udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. W rozpoznawanej sprawie substrat zachowku wynosił **192.025,- zł**, a udział stanowiący podstawę do jego obliczenia wynosił 1/6, zatem wysokość należnego powódce zachowku wynosi **32.004,- zł**.

Z uwagi na powyższe orzeczono, jak w punkcie **I** sentencji wydanego w tej sprawie wyroku. O odsetkach ustawowych od w/w kwoty orzeczono w oparciu o treść przepisów **art. 481 par. 1 k.c.** w zw. z **art. 455 k.c.** jako o odsetkach za opóźnienie. W myśl drugiego z nich regułą jest, że dłużnik pozostaje z zapłatą świadczenia bezterminowego w zwłoce na zasadach ogólnych, tj. od momentu wezwania go przez uprawnionego do jego spełnienia, a więc w niniejszej sprawie przynajmniej od wniesienia pozwu wszczynającego ją. Od tego, więc, momentu wierzyciel ma prawo żądać odsetek ustawowych za opóźnienie na zasadzie **art. 481 § 1 k.c.** Datę początkową ich płatności ustalono zgodnie z jej żądaniem na dzień doręczenia pozwu w tej sprawie.

W pozostałej części żądanie powódki podlegało oddaleniu, bowiem nie wykazała ona istnienia dochodzonego żądania w większym zakresie, aniżeli zasądzony. (punkt **II** sentencji wydanego w tej sprawie wyroku).

O kosztach procesu orzeczono w oparciu o ustawę z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; **art. 108 par. 1 k.p.c.**; **art. 98 par. 1 i par. 3 k.p.c.** i **art. 100 k.p.c.** rozdzielając je między stronami stosunkowo. Sąd nie znalazł podstaw, aby uwzględnić wniosek pozwanej i zasądzić koszty procesu stosownie do **art. 101 k.p.c.**, bowiem jak argumentowała pozwana, nie dała powodu do wytoczenia powództwa. Z materiału zebranego w sprawie wynika bowiem, że pozwana wycofała się z zapewnień o rozliczeniu się z powódce poprzez przekazanie

córcie powódki praw do lokalu mieszkalnego położonego w B.. Powódka twierdziła, że z uwagi na powyższe zainicjowała niniejsze postępowanie, czemu pozwana nie przeczyła.

Z uwagi na to, że powódka utrzymała się w 1/5 części swojego żądania obciążono ją kosztami tego procesu w 4/5 części, zaś pozwaną w 1/5 części. Na koszty te złożyły się następujące kwoty: **5.990 zł** tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu, **3.661,48 zł** tytułem kosztów opinii biegłego, **3.600 zł** z tytułu kosztów zastępstwa procesowego powódki (§ 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu), **3.600 zł** z tytułu kosztów zastępstwa procesowego pozwanej (§ 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokacie). Powódką uiściła kwotę **4.000,- zł** tytułem zaliczki na poczet opinii biegłego.

Wobec powyższego w punkcie **III** wyroku Sąd :

- a. nakazał ściągnąć od powódki -z zasądzzonego roszczenia – kwotę **4.792,-zł**, a od pozwanej kwotę **1.198,-zł** z tytułu nieuiszczonej opłaty sądowej;
- b. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę **732,-zł** z tytułu zwrotu części poniesionych przez nią wydatków na przeprowadzony w niniejszej sprawie dowód z opinii biegłego.
- c. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę **700,-zł** z tytułu zwrotu części poniesionego przez nią kosztu jej procesowego zastępstwa;
- d. zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę **2.900,-zł** z tytułu zwrotu części poniesionego przez nią kosztu jej procesowego zastępstwa.

W punkcie **IV** sentencji wyroku, Sąd w oparciu o **art. 333 § 1 pkt 1 k.p.c.** nadał wyrokowi, co do uznanej przez pozwaną kwoty, rygor natychmiastowej wykonalności

SSO Zofia Lehmann

ZARZĄDZENIE

1. proszę odnotować uzasadnienie,
2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powódki,
3. przedłożyć za 14 dni lub z apelacją.

Poznań, dnia 7 września 2018 roku SSO Zofia Lehman